

Ambivalentni seksizam u romantičnim odnosima

Janković, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:580379>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-29**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

AMBIVALENTNI SEKSIZAM U ROMANTIČNIM ODNOSIMA

Diplomski rad

Ivana Janković

Mentor: izv. prof. dr. sc. Silvija Ručević

Osijek, 2020.

Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju
Studij: Diplomski studij psihologije

Ivana Janković

AMBIVALENTNI SEKSIZAM U ROMANTIČNIM ODNOSIMA

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Silvija Ručević

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih i prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 20.07.2020.

Ivana Janković, 0111062087

Sadržaj

Uvod.....	1
Seksizam i ambivalentni seksizam	1
Privrženost partneru.....	4
Preferirani romantični ideali	5
Romantične kompetencije	6
Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	7
Cilj	7
Problemi	7
Hipoteze	8
Metoda.....	8
Sudionici.....	8
Instrumenti	9
Postupak.....	12
Rezultati	13
Rasprava	22
Metodološki nedostaci i praktične implikacije istraživanja	29
Zaključak	30
Literatura.....	32

Ambivalentni seksizam u romantičnim odnosima

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos benevolentnog i hostilnog seksizma, dimenzija privrženosti partneru (anksioznost i izbjegavanje), preferiranih idealnih karakteristika partnera te razine romantičnih kompetencija među pojedincima koji su trenutno u romantičnom odnosu. Osim toga, ispitati spolne razlike u tim konstruktima. U istraživanju je sudjelovalo ukupno $N = 380$ sudionika (155 muškog i 225 ženskog spola) u dobi između 18 i 68 godina koji su minimalno šest mjeseci romantičnom odnosu. Sudionici su ispunjavali Inventar iskustva u bliskim vezama (Brennan i sur., 1998; prema Kamenov i Jelić, 2003), Inventar ambivalentnog seksizma (Glick i Fiske, 1996), Inventar ambivalentnosti prema muškarcima (Glick i Fiske, 1999), prilagođenu Kratku skalu ideala kod romantičnog partnera i u romantičnom odnosu (Fletcher, Simpson, Thomas i Giles, 1999), prilagođeni Upitnik željenih karakteristika kod partnera (Regan, Levin, Sprecher, Christopher i Gate, 2000), Inventar kompetencija u romantičnom odnosu (Faber, Chin, Wilburn i Shafaie, 2019) te Upitnik sociodemografskih karakteristika. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je kako su anksiozna privrženost partneru i preferencija statusa-resursa značajni pozitivni prediktori benevolentnog i hostilnog seksizma dok je zauzimanje različitih pozicija njihov negativan prediktor. Uz to, preferencija topline-pouzdanosti se pokazala negativnim prediktorom benevolentnog, a emocionalna regulacija negativnim prediktorom hostilnog seksizma. Nadalje, provedena je i ANOVA kojom su utvrđene spolne razlike u navedenim konstruktima. Konačno, obrazloženi su dobiveni rezultati, kao i ograničenja, te preporuke budućim istraživanjima.

Ključne riječi: ambivalentni seksizam, dimenzije privrženosti, preferirani romantični ideali, romantične kompetencije

Ambivalent sexism in romantic relationships

The present study aimed to investigate the relationship between benevolent and hostile sexism, dimensions of attachment to a partner (anxiety and avoidance), preferred ideal partner characteristics and the level of romantic competencies among individuals that are currently in a romantic relationship. In addition, to investigate the gender differences in these constructs. The study involved a total of $N = 380$ participants (155 males and 225 females) between the ages of 18 and 68 who were in a romantic relationship for at least six months. Participants completed The experiences in close relationship inventory (Brennan et al., 1998; according to Kamenov and Jelić, 2003), The ambivalent sexism inventory (Glick and Fiske, 1996), The ambivalence toward men inventory (Glick and Fiske, 1999), the adapted Short version of the partner and relationship ideal scale (Fletcher, Simpson, Thomas and Giles, 1999), the adapted Survey on traits desired in a partner (Regan, Levin, Sprecher, Christopher and Gate, 2000), The inventory of romantic relationship competence (Faber, Chin, Wilburn and Shafaie, 2019) and Sociodemographic characteristics questionnaire. Results from the hierarchical regression analysis indicated that attachment anxiety and status-resource preference were significant positive predictors of benevolent and hostile sexism, while perspective taking was their negative predictor. In addition, it was shown that the warmth-reliability preference is a negative predictor of benevolent and emotion regulation is a negative predictor of hostile sexism. Furthermore, an ANOVA was conducted to identify gender differences in the mentioned constructs. Finally, the results were discussed in terms of potential limitations and importance for future research.

Keywords: ambivalent sexism, dimensions of attachment, preferred romantic ideals, romantic competencies

Uvod

Postoji određena sličnost među spolovima kada su u pitanju bliski odnosi. Naime, i muškarci i žene razvijaju privrženost značajnim drugima tijekom svog života (Hazan i Shaver, 1980; prema Broady i Hickman, 2009) te je njihova psihološka dobrobit često povezana s tim odnosima (Berscheid i Reis, 1998; prema Broady i Hickman, 2009). Veliki broj dosadašnjih istraživanja usmjerio se primarno na razlike muškaraca i žena u preferencijama pri odabiru partnera (Eagly i Wood, 1999; prema Broady i Hickman, 2009), stavovima prema romantičnom odnosu te na razlike u percipiranim stavovima kod suprotnog spola (Broady i Hickman, 2009). Sukladno navedenom, proteklih nekoliko desetljeća, spolni stereotipi i predrasude u bliskim odnosima postaju relevantnom temom istraživanja. Jedna od pretpostavki jest da su usvojeni spolni stereotipi ujedno i standardi ponašanja prema vlastitom i suprotnom spolu te tako imaju značajan efekt na formiranje i održavanje bliskih odnosa (Broady i Hickman, 2009).

Seksizam i ambivalentni seksizam

Seksizam se odnosi na predrasude ili pristranosti prema pojedincima na temelju njihovog spola. On obuhvaća uvjerenja (npr. o različitim ulogama za muškarce i žene), emocije (npr. mržnja prema ženama na poziciji moći) i ponašanje (npr. seksualno uznemiravanje). Iako je izvorno zamišljen kao antipatija prema ženama, seksizam uključuje i subjektivno pozitivna, ali patronizirajuća uvjerenja (npr. da bi muškarci trebali pružati sigurnost ženama) (Glick i Fiske, 1996).

U posljednja tri desetljeća, seksizam i njegovi psihološki antecedenti dobili su istaknuto mjesto u psihologijskim istraživanjima. Najveći broj njih bio je usmjeren na seksistički stav muškaraca prema ženama (npr. Glick i Fiske, 1996). No posljednjih nekoliko godina istraživanja su se proširila u dva smjera. S jedne strane, došlo je do povećanog zanimanja za seksistički odnos žena prema muškarcima (npr. Glick i Fiske, 1999). S druge strane, određeni autori su počeli istraživati seksističke stavove pojedinaca prema vlastitom spolu (npr. Coleman, 2008; prema Roets, Van Hiel i Dhont, 2011). Antecedente seksističkih stavova istraživali su Akrami, Ekehammar i Wallentin (2011) te su utvrdili kako je najvišu razinu predviđanja seksizma moguće ostvariti ako se u obzir uzme kombinirani efekt ličnosti pojedinca (npr. niže razine ugodnosti i otvorenosti ka iskustvu, viša orijentacija ka socijalnoj dominaciji i autoritarizam) i socio-psiholoških konstrukata (npr. grupna pripadnost i grupna identifikacija).

Glick i Fiske (1996, 1999) tvrde da se seksizam razlikuje od drugih vrsta predrasuda, kao što je rasizam, zbog specifične dinamike, međuovisnosti, bliskosti i intimnosti muškaraca i žena. Prema tim autorima, za razliku od drugih vrsta predrasuda koje se temelje na antipatiji i negativnim stereotipima, spolne predrasude karakteriziraju ambivalentni stavovi, izraženi u dvije komplementarne forme seksizma, odnosno hostile i benevolentne. Hostilni seksizam odnosi se na pretjerano negativne procjene i stereotipe o spolu (npr. ideja da su žene nekompetentne i inferiorne). Benevolentni seksizam odnosi se na procjene spola koje se mogu činiti subjektivno pozitivne, ali zapravo štete spolnoj ravnopravnosti u širem smislu (npr. ideja da žene trebaju zaštitu muškaraca). Dakle, prema ovoj teoriji, postojanje razlike u moći te snažna međuovisnost i intimna povezanost između spolova dovode do razvitka ambivalentnosti, odnosno unutrašnjeg sukoba i istovremenog postojanja suprotnih osjećaja i stavova unutar pojedinca.

Kako bi provjerili svoju teoriju, Glick i Fiske konstruirali su Inventar ambivalentnog seksizma (engl. *Ambivalent Sexism Inventory-ASI*, Glick i Fiske, 1996) i Inventar ambivalentnosti prema muškarcima (engl. *Ambivalence toward Men Inventory-AMI*, Glick i Fiske, 1999) te su oba instrumenta validirana u velikim međunarodnim istraživanjima. Istraživanja koja su koristila ove inventare, pojedinačno ili istovremeno, utvrdila su značajnu pozitivnu povezanost hostile i benevolentnih seksističkih stavova prema ženama (ASI). Osim toga, utvrđeno je da su isti stavovi gotovo uvijek značajno pozitivno povezani s hostile i benevolentnim seksističkim stavovima prema muškarcima (AMI). To znači da subskele ovih upitnika zapravo čine komplementarni set kojim se mjere seksistička uvjerenja. Kada su u pitanju spolne razlike, utvrđeno je kako su žene više hostile nego benevolentno seksistički orijentirane prema suprotnom spolu. Istovremeno, u gotovo u svim istraživanjima muškarci su izražavali više hostilnosti prema ženama, dok po pitanju benevolentnosti prema ženama često nije utvrđena razlika s obzirom na spol sudionika (Rollero, Peter i Tartaglia, 2014). Iako je protivno intuiciji da će muškarci i žene izražavati hostile seksizam prema vlastitom spolu jedan od mogućih uzroka je unutarpolno natjecanje. Takav seksizam je u skladu s antagonizmom prema pripadnicima istog spola koje se percipira kao suparnike (Hammond i Overall, 2016).

Glick i Fiske (1999) tvrde kako se ambivalentni seksizam temelji na tri aspekta: paternalizam/maternalizam, spolna diferencijacija i heteroseksualnost. Hostilni seksizam prema suprotnom spolu karakterizira dominantni paternalizam kod muškaraca (ideja da muškarci trebaju kontrolirati žene), otpor prema dominantnom paternalizmu kod žena,

natjecateljska spolna diferencijacija (ideja da će muškarci steći samopouzdanje podržavanjem negativnih stereotipa o ženama), kompenzatorna spolna diferencijacija (ideja da će se žene pokušati diferencirati od muškaraca putem vlastitih pozitivnih karakteristika) i heteroseksualna hostilnost (ideja da muškarci doživljavaju žene kao objekte, a žene koriste svoju privlačnost za dobivanje pozornosti). Benevolentni seksizam karakterizira zaštitni paternalizam kod muškaraca (ideja da muškarci trebaju štititi žene jer su moćniji i jači), maternalizam kod žena (ideja kako žene pretpostavljaju da su muškarci slabi), komplementarna spolna diferencijacija (ideja da žene priznaju vlastiti inferiorni status te nadopunjuju muškarce svojom odanošću), heteroseksualna intimnost i privlačnost (ideja da muškarci i žene trebaju vezu sa suprotnim spolom kako bi bili cjeloviti).

Unatoč mogućim negativnim efektima doživljavanja hostilnog i benevolentnog seksizma, pojedinci ga često ne prepoznaju kao seksizam, posebno u slučaju njegove suptilnije, benevolentne forme. Tako su različita istraživanja utvrdila (npr. Kilianski i Rudman, 1998; prema Kirkman i Oswald, 2019) pozitivne dojmove žena prema onim muškarcima koji su iskazivali benevolentni seksizam prema ženama. Uzrok takve percepcije vjerojatno je činjenica da se benevolentni seksizam na površnoj razini podudara sa stavovima i ponašanjima koji se smatraju kavalirskim (Kirkman i Oswald, 2019). Privlačnost benevolentnog seksizma ženama temelji se na romantičnim obećanjima koje on uključuje tj. zaštitu, poštovanje i sigurnost žena od strane njihovih muških partnera. Kod muškaraca, usvajanje benevolentnog seksizma prema ženama povezano je s određenim pozitivnim ishodima, poput uspješnijih interakcija pri upoznavanju žena, većim zadovoljstvom u romantičnim odnosima te uspješnijim razrješavanjem sukoba što vodi većoj suradljivosti kod njihovih partnerica. No žensko odobravanje benevolentnog seksizma može imati negativne efekte poput održavanja društvene nejednakosti i prednosti muškaraca, odnosno ono može poticati žene na usvajanje tradicionalnih uloga, usredotočenost na odnos, bezuvjetno prihvaćanje muških odluka po pitanju njihove sudbine, na teret ostvarivanja vlastitog profesionalnog uspjeha (Hammond i Overall, 2016).

Hostilni stav muškaraca prema ženama može uzrokovati značajne teškoće u intimnim odnosima, a povezan je s iskazivanjem nasilnog ponašanja i verbalne agresije te većim nezadovoljstvom partnerica u romantičnom odnosu (Hammond i Overall, 2016). Kada su u pitanju mogući uzroci hostilnosti muškaraca prema ženama, Ayan i Gökkaya (2016) navode kako je on značajno povezan s muškim benevolentnim seksizmom prema muškarcima. Muškarci s hostilnim seksističkim stavovima prema ženama, istovremeno pokazuju težnju ka

tome da budu zbrinuti od strane žena te primarno ističu njihovu majčinsku ulogu. Također, utvrđeno je kako su žene sklone istovremeno usvajati hostile seksizam prema muškarcima i benevolentni seksizam prema drugim ženama. Pomoću toga, žene se odupiru agresivnoj dominaciji muškaraca u tradicionalnom seksističkom poretku i podržavaju zaštitnička ponašanja muškaraca prema ženama.

Uzevši u obzir prethodne tvrdnje o povezanosti benevolentnog seksizma s potrebom za sigurnošću i povezanosti hostile seksizma s teškoćama u intimnim odnosima (Hammond i Overall, 2016), čini se kako je za bolje razumijevanje mogućih implikacija seksističkih ideja unutar bliskih odnosa potrebno ispitati njihov odnos s privrženošću partneru.

Privrženost partneru

Iako je teorija privrženosti prvenstveno razvijena u kontekstu objašnjavanja prirode povezanosti djeteta s roditeljima, kao i efekta te povezanosti na buduću prilagodbu i ponašanje tijekom života, Hazan i Shaver (1987) su ovaj konstrukt proširili i na interpersonalne odnose, odnosno romantičnu ljubav. Prema tim autorima razlikujemo anksioznu i izbjegavajuću dimenziju privrženosti partneru. Anksiozna privrženost partneru definirana je povećanom potrebom za bliskim odnosima i idealiziranim pogledom na romantičnu ljubav, uparenima s negativnim stavovima o sebi i anticipacijom napuštanja (Fisher i Hammond, 2019). Pojedinci koji su anksiozno privrženi partneru skloni su tražiti konstantne potvrde ljubavi od partnera, preuveličavanju vlastitog osjećaja povrijeđenosti i uzrokovanju osjećaja krivnje kod partnera koja je za njih signal sigurnosti u odnosu (Overall, Girme, Lemay, i Hammond, 2014; prema Fisher i Hammond, 2019). Suprotno tome, izbjegavajuća privrženost definirana je oslanjanjem isključivo na vlastite potencijale te negativnim stavovima kada je u pitanju pouzdanost drugih pojedinaca (Fisher i Hammond, 2019). Pojedinci koji su izbjegavajuće privrženi partneru, skloni su potiskivanju vlastitih potreba za bliskošću i podrškom te su zbog očekivanja kako te potrebe neće biti zadovoljene skloni distancirati se od svojih partnera (Girme, Overall, Simpson i Fletcher, 2015; prema Fisher i Hammond, 2019).

U većini dosadašnjih istraživanja na temu privrženosti, primarni fokus je bio efekt dimenzija i stilova privrženosti na obrasce interpersonalnog ponašanja i kognicije, koji potom imaju efekt kako na dinamiku u odnosu, tako i na subjektivnu dobrobit pojedinca. No privrženost također može oblikovati i društvena uvjerenja pojedinaca te se pokazalo da su više razine anksiozne i izbjegavajuće dimenzije privrženosti prediktivne za višu razinu

predrasuda prema različitim skupinama kao što su primjerice imigranti (Hofstra i sur., 2005; prema Fisher i Hammond, 2019).

Fisher i Hammond (2019) proveli su meta-analizu 22 istraživanja koja su se bavila pitanjem povezanosti privrženosti i dviju formi ambivalentnog seksizma. Pokazalo se kako su pojedinci koji su anksiozno privrženi partneru iskazivali višu razinu i benevolentnih i hostilnih seksističkih stavova. Navodi se kako je usvajanje oba aspekta ambivalentnog seksizma u skladu s istovremenim prisustvom izraženih želja, ali i strahova zbog odnosa koji su karakteristični za anksioznu dimenziju privrženosti. Nadalje, utvrđeno je kako su muškarci koji su bili izbjegavajuće privrženi romantičnom partneru iskazivali višu razinu hostilnih seksističkih stavova, vjerojatno u svrhu regulacije vlastitog negativnog afekta i osjećaja vulnerabilnosti. Ukupno uzevši, razlike u dimenzijama i stilovima privrženosti povezane su s različitim potrebama pojedinaca unutar bliskih odnosa te razlikama u razini usvajanja tradicionalnih romantičnih i seksističkih ideja.

No osim s privrženosti, razina seksističkih uvjerenja potencijalno je povezana i s uvriježenim kulturnim vjerovanjima, odnosno opće prihvaćenim idealima o tome kakav romantični partner treba biti i kako se treba ponašati (Burgess i Borgida, 1999; prema Lee, Fiske, Glick i Chen, 2000).

Preferirani romantični ideali

Romantični ideali odnose se na širok spektar karakteristika koje pojedinci pozitivno vrednuju prilikom odabira partnera (npr. toplina partnera) (Lee, Fiske, Glick i Chen, 2010). Povezanost preferiranih karakteristika kod partnera i seksističkih stavova istraživali su Lee, Fiske, Glick i Chen (2010) te su utvrdili kako benevolentno seksistički orijentirani muškarci i žene preferiraju partnere koji su tradicionalni i topli. Suprotno tome, hostile seksistički orijentirani muškarci i žene pokazali su nisku preferenciju prema partnerima koji su topli, dok su hostile seksistički orijentirani muškarci pokazali visoku preferenciju prema partnericama koje su atraktivne.

Osim toga, Thomae i Houston (2016) utvrdili su kako benevolentno seksistički orijentirane žene preferiraju partnera s visokim financijskim potencijalom. Thomae i Houston (2016) objašnjavaju kako su orijentiranost na karijeru, financijski potencijal i ambicioznost visoko vrednovani atributi u zapadnom društvu. No navedene karakteristike bit će posebno visoko vrednovane od strane ženske populacije jer je to dio šireg društvenog konteksta u kojem je u ulozi primarnog financijskog skrbnika i dalje češće muški partner (OECD, 2012;

prema Thomae i Houston, 2016). Također, utvrđena je preferencija benevolentno seksistički orijentiranih pojedinaca prema partnerima koji usvajaju tradicionalne spolne uloge, odnosno preferencija ka pojedincima koji su slični njima po pitanju uvjerenja o raspodjeli spolnih uloga (Thomae i Houston, 2016). Ukupno uzevši, čini se kako je odabir bliskog partnera povezan s prethodno usvojenim seksističkim stavovima i idejama.

Nakon odabira partnera, održavanje funkcionalnih partnerskih odnosa će u određenoj mjeri ovisiti o različitim osobnim kompetencijama pojedinaca, poput sposobnosti efektivnog rješavanja problema. S obzirom na to da seksistički orijentirani pojedinci iskazuju specifično razumijevanje međuspolnih interakcija (npr. inferiornost žena), važno je ispitati njihovu percepciju vlastitih kompetencija koje su ujedno relevantne za formiranje i održavanje bliskih odnosa.

Romantične kompetencije

Tijekom protekla dva desetljeća nekoliko istraživača započelo je s istraživanjem romantičnih kompetencija (Bouchev, 2007; Davila i sur., 2017; prema Faber, Chin, Wilburn i Shafaie, 2019) koje se mogu definirati kao skup vještina koje pridonose zasnivanju i održavanju optimalnih i zdravih bliskih odnosa. Primjer takvih vještina su komunikacijske vještine i vještine rješavanja sukoba. Također, prethodno je utvrđeno kako su te vještine povezane s višom razinom samopoštovanja i psihološke dobrobiti te nižom razinom socijalne anksioznosti (Bouchev, 2007; prema Faber, Chin, Wilburn i Shafaie, 2019). Kada su u pitanju spolne razlike u razinama romantičnih kompetencija, Faber, Chin, Wilburn i Shafaie (2019) utvrdili su kako žene iskazuju značajno višu razinu na kompetenciji zauzimanje različitih pozicija, dok muškarci iskazuju višu razinu na kompetencijama ugodan temperament i vještine rješavanja sukoba. Intuitivno je pretpostaviti da će se kompetencije seksistički orijentiranih pojedinaca u određenoj mjeri razlikovati od kompetencija onih pojedinaca kod kojih nisu izraženi takvi stavovi. Zbog njihovog shvaćanja međuspolnih interakcija i uloga te povezanosti seksizma s određenim teškoćama u bliskim odnosima, očekuje se niža razina kompetencija kod takvih pojedinca. No tek manji broj istraživanja usmjerio se na ispitivanje ovog odnosa.

U istraživanju koje su proveli Cross i suradnici (2018) utvrđeno je kako hostile seksistički orijentirani muškarci percipiraju nižu razinu kontrole i moći u vlastitim odnosima, što se potom pokazalo značajnim prediktorom agresivnog ponašanja i verbalne agresije. Osim toga, utvrđeno je da su benevolentno seksistički orijentirani muškarci skloniji zanemarivati

sposobnosti svojih partnerica, što je povezano s nižom percepciju vlastite kompetentnosti kod njihovih partnerica (Hammond i Overall, 2015). Također je utvrđeno da benevolentno seksistički orijentirani muškarci iskazuju veću razinu otvorenosti i brige tijekom rješavanja sukoba s partnericom (Hammond i Overall, 2017).

Zaključno, u protekla dva desetljeća proveden je veći broj istraživanja na temu dvije forme ambivalentnog seksizma (benevolentni i hostilni). No manji broj njih usmjerio se na specifičan kontekst bliskih i romantičnih odnosa i potencijalnih korelata seksizma unutar romantičnih odnosa. Osim toga, manji broj njih je također istraživao ulogu benevolentnih i hostilnih seksističkih stavova promatrajući pri tome obje strane, odnosno većina je promatrala seksizam muškaraca prema ženama te su rijetko istovremeno uključeni i seksizam žena prema muškarcima te seksizam prema vlastitom spolu. Iako postoje određeni indikatori kako su benevolentni i hostilni seksizam povezani s preferencijama partnerovih karakteristika te razinom romantičnih kompetencija koju pojedinci iskazuju, autori ovih istraživanja naglašavaju kako je potrebno detaljnije ispitati povezanost ovih konstrukata. Konačno, istraživanje povezanosti dimenzija privrženosti partneru i seksizma od posebne je važnosti za razumijevanje procesa usvajanja seksističkih stavova koji istovremeno imaju efekt kako na međugrupne odnose muškaraca i žena, tako i na romantičnu domenu života pojedinaca.

S obzirom na navedeno, u nastavku su prikazani cilj, problemi i hipoteze ovog istraživanja.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj

Ispitati odnos benevolentnog i hostilnog seksizma, dimenzija privrženosti partneru (anksioznost i izbjegavanje), preferiranih idealnih karakteristika partnera te razine romantičnih kompetencija među pojedincima koji su trenutno u romantičnom odnosu. Osim toga, ispitat će se spolne razlike u tim konstruktima.

Problemi

1. Ispitati postoje li spolne razlike u razinama benevolentnog i hostilnog seksizma, dimenzijama privrženosti partneru, preferiranim idealnim karakteristikama partnera te razini romantičnih kompetencija među pojedincima koji su trenutno u romantičnom odnosu.

2. Ispitati mogućnost predviđanja benevolentnog i hostilnog seksizma na temelju dimenzija privrženosti partneru, preferiranih idealnih karakteristika partnera te razine romantičnih kompetencija među pojedincima koji su trenutno u romantičnom odnosu.

Hipoteze

H1a. Žene, u odnosu na muškarce, imat će niže rezultate na subskali benevolentnog i više rezultate na subskali hostilnog seksizma prema muškarcima te više rezultate na dimenziji anksiozne privrženosti partneru, preferenciji statusa-resursa partnera i kompetenciji zauzimanja različitih pozicija.

H1b. Muškarci, u odnosu na žene, imat će više rezultate na subskali hostilnog seksizma prema ženama te više rezultate na dimenziji izbjegavajuće privrženosti partneru, preferenciji atraktivnosti-vitalnosti partnera i kompetencijama ugodan temperament i vještine rješavanja sukoba.

H2a. Dimenzija anksiozne privrženosti partneru, preferencije topline-pouzdanosti, sličnosti sebi i statusa-resursa partnera te razina romantičnih kompetencija, bit će značajni pozitivni prediktori benevolentnog seksizma.

H2b. Dimenzije izbjegavajuće i anksiozne privrženosti partneru, preferencija atraktivnosti-vitalnosti partnera bit će značajni pozitivni prediktori hostilnog seksizma, dok će razina romantičnih kompetencija biti njegov značajni negativni prediktor.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 380 sudionika, pri čemu je 40,8% (155 sudionika) bilo muškog, a 59,2% (225 sudionika) ženskog spola. Uvjet za sudjelovanje bio je da su sudionici minimalno šest mjeseci u romantičnom odnosu. Raspon dobi kretao se od 18 do 68 godina, pri čemu je prosječna dob svih sudionika iznosila $M = 31.02$ ($SD = 11.05$). Pri tome, 72,37% sudionika bilo je u dobnoj skupini od 18 do 34 godine, 18,42% u dobnoj skupini od 35 do 51 godine, a 9,21% u dobnoj skupini od 52 do 68 godina. S obzirom na seksualnu orijentaciju, 95% sudionika bilo je heteroseksualne orijentacije ($N = 361$), 0,5% sudionika ($N = 1$) homoseksualne, a 4,7% sudionika ($N = 18$) biseksualne. Trajanje romantičnog odnosa sudionika kretalo se od 6 mjeseci do 40 godina, pri čemu je prosječno trajanje romantičnog odnosa svih sudionika iznosilo $M = 7.72$ godine ($SD = 8.90$).

Instrumenti

U nastavku su opisani mjerni instrumenti korišteni u ovom istraživanju. Inventar ambivalentnog seksizma prema ženama, Inventar ambivalentnosti prema muškarcima, prilagođena Kratka skala ideala kod romantičnog partnera i u romantičnom odnosu, prilagođeni Upitnik željenih karakteristika kod partnera i Inventar kompetencija u romantičnom odnosu su za potrebe ovog istraživanja prevedeni s engleskog na hrvatski jezik od strane dva nezavisna prevoditelja te je usporedbom dvaju prijevoda konstruirana konačna verzija upitnika.

Sociodemografski upitnik. Konstruiran je za potrebe ovog istraživanja, a njime su prikupljeni podatci o spolu, dobi, seksualnoj orijentaciji te trajanju trenutnog romantičnog odnosa kod sudionika.

Privrženost je mjerena hrvatskom verzijom **Inventara iskustava u bliskim vezama – skraćena verzija** (ECR-R) (engl. *Experiences in Close Relationships-Revised*; Fraley, Waller i Brennan, 2000; Kamenov i Jelić, 2003). Inventar je podijeljen u dvije subskale (ukupno 18 čestica): skalu anksioznosti (9 čestica; primjer čestice: „*Jako se brinem da ću izgubiti partnera*“) i skalu izbjegavanja (9 čestica; primjer čestice: „*Pokušavam izbjeći preveliko zbližavanje s partnerom*“). Zadatak sudionika bio je odrediti vlastiti stupanj slaganja sa svakom pojedinom tvrdnjom. Odgovori sudionika procjenjivali su se na skali Likertovog tipa od 1 (uopće se ne slažem) do 7 (u potpunosti se slažem), pri čemu viši rezultat ukazuje na višu razinu anksioznosti ili izbjegavanja u privrženosti partneru. Ukupni rezultat računa se kao jednostavna linearna kombinacija odgovora na pojedinim subskalama. Pouzdanost upitnika (Cronbachova alpha) za skalu izbjegavanja u istraživanju Kamenov i Jelić (2003) kretala se od $\alpha = .80$ do $\alpha = .88$, dok se za skalu anksioznosti kretala od $\alpha = .80$ do $\alpha = .83$. Koeficijenti pouzdanosti dobiveni ovim istraživanjem su zadovoljavajući (vidjeti Tablicu 1).

Za procjenu dviju formi ambivalentnog seksizma (benevolentnog i hostilnog) koristili su se **Inventar ambivalentnog seksizma prema ženama** (ASI) (engl. *Ambivalent Sexism Inventory*, Glick i Fiske, 1996) i **Inventar ambivalentnosti prema muškarcima** (AMI) (engl. *Ambivalence toward Men Inventory*, Glick i Fiske, 1999). Čestice inventara ASI podijeljene su u dvije subskale (ukupno 22 čestice): skalu benevolentnog (11 čestica; primjer čestice: „*Muškarci bi trebali njegovati i štiti žene*“) i hostilnog seksizma (11 čestica; primjer čestice: „*Jednom kad žena pronade muškarca koji joj se posvećuje, obično ga pokušava staviti na kratak povodac*“). Čestice inventara AMI također su podijeljene u dvije subskale (ukupno 20 čestica): skalu benevolentnog (10 čestica; primjer čestice: „*Žene su nepotpune bez*

muškaraca“) i hostilnog seksizma (10 čestica; primjer čestice: „*Muškarac kojeg seksualno privlači određena žena obično je nemoralan, odnosno učinit će sve što je potrebno da bi je odveo u krevet*“). Zadatak sudionika bio je procijeniti vlastiti stupanj slaganja sa svakom pojedinom tvrdnjom. Odgovori sudionika unutar oba inventara procjenjivali su se na skali Likertovog tipa od 0 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem), pri čemu viši rezultat ukazuje na višu razinu hostilnog ili benevolentnog seksizma. Rezultat sudionika čini prosjek na pojedinim skalama unutar jednog inventara te prosjek svih čestica koje sadrže skale benevolentnog ili hostilnog seksizma unutar oba inventara. U istraživanju koje su proveli Glick i Fiske (1996) pouzdanost (Cronbachova alpha) skale hostilnog seksizma kretala se od $\alpha = 0.87$ do $\alpha = 0.92$, a skale benevolentnog seksizma od $\alpha = 0.73$ do $\alpha = 0.85$, unutar inventara ASI. Nadalje, Glick i Fiske (1999) utvrdili su kako se pouzdanost skale hostilnog seksizma kretala od $\alpha = 0.81$ do $\alpha = 0.86$, a skale benevolentnog seksizma od $\alpha = 0.79$ do $\alpha = 0.83$, unutar inventara AMI. Koeficijenti pouzdanosti dobiveni ovim istraživanjem su zadovoljavajući (vidjeti Tablicu 1).

Preferirane karakteristike kod partnera mjerene su dvama mjernim instrumentima, odnosno ***Kratkom skalom ideala kod romantičnog partnera i u romantičnom odnosu*** – prilagođena verzija (PRIS) (engl. *Short Version of the Partner and Relationship Ideal Scales*; Fletcher, Simpson, Thomas i Giles, 1999) i ***Upitnikom željenih karakteristika kod partnera*** – prilagođena verzija (STDP) (engl. *Survey on Traits Desired in a Partner*; Regan, Levin, Sprecher, Christopher i Gate, 2000). Za potrebe ovog istraživanja koristilo se 18 od originalnih 30 čestica iz instrumenta PRIS (koje su se odnosile na preferencije kod romantičnog partnera), podijeljenog u tri subskale: toplina-pouzdanost (6 čestica; primjeri čestica: „*Razumijevanje*“, „*Podrška*“), vitalnost-atraktivnost (6 čestica; primjeri čestica: „*Lijepo tijelo*“, „*Dobar ljubavnik/ca*“) i status-resursi (6 čestica; primjeri čestica: „*Dobar posao*“, „*Lijepa kuća ili stan*“). Ostalih 12 čestica (unutar dvije subskale upitnika PRIS; intimnost-odanost i strast) koje su se odnosile na preferencije u romantičnom odnosu nisu uključene jer su u fokus ovog istraživanja stavljene preferencije kod romantičnog partnera te kako bi se izbjeglo sadržajno ponavljanje određenih čestica koje se nalaze i unutar subskala koje se odnose na preferencije kod partnera i subskala koje se odnose na preferencije u romantičnom odnosu. Uz to, na temelju prethodnih istraživanja u kojima je pronađena povezanost preferencije prema tradicionalnim partnerima i seksističkih stavova (Lee, Fiske, Glick i Chen, 2010), dodana su četiri opisa, odnosno subskala sličnost sebi (4 čestice; primjeri čestica: „*Sličnost u vrijednostima i stavovima*“, „*Slična osobna povijest*“) iz upitnika STDP.

Iako su ostalih 18 čestica upitnika STDP (unutar 4 subskale; socijalni status, socijalna privlačnost, seksualna privlačnost i društvenost) sadržajno slične onima unutar upitnika PRIS, navedene nisu uključene jer je uvidom u prethodna istraživanja utvrđeno kako su subskale unutar upitnika PRIS postigle viši koeficijent pouzdanosti od onih unutar upitnika STDP (α od .71 do .83). Zadatak sudionika bio je na skali Likertovog tipa od 1 (u potpunosti mi je nevažno) do 7 (u potpunosti mi je važno) procijeniti osobnu važnost svake tvrdnje, pri čemu viši rezultat ukazuje na viši stupanj važnosti određene čestice za sudionika. Rezultat sudionika čini prosječna vrijednost na pojedinim subskalama. Prethodno utvrđena pouzdanost subskala iznosila je $\alpha = .93$ za toplinu-pouzdanost, $\alpha = .88$ za vitalnost-atraktivnost, $\alpha = .92$ za status-resursi (Fletcher, Simpson, Thomas i Giles, 1999) i $\alpha = .77$ za sličnost sebi (Regan, Levin, Sprecher, Christopher i Gate, 2000). Koeficijenti pouzdanosti dobiveni ovim istraživanjem su zadovoljavajući (vidjeti Tablicu 1).

Razine romantičnih kompetencija kod pojedinaca u romantičnom odnosu mjerene su **Inventarom kompetencija u romantičnom odnosu** (IRRC) (engl. *The Inventory of Romantic Relationship Competence*; Faber, Chin, Wilburn i Shafaie, 2019). Inventar je podijeljen u sedam subskala (ukupno 35 čestica): lokus kontrole u odnosu (8 čestica; primjer čestice: „Osjećam da mogu utjecati na zadovoljstvo vlastitim odnosom“), zauzimanje različitih pozicija (6 čestica; primjer čestice: „Razmišljam o tome kako će moji postupci utjecati na druge“), percepcija vlastite privlačnosti (3 čestice; primjer čestice: „Borim se da pronađem nekoga za vezu“), izbjegavanje intimnosti (5 čestica; primjer čestice: „Teško mi je vjerovati ljudima koji su mi bliski“), emocionalna regulacija (4 čestice; primjer čestice: „Ulazim u svađe s ljudima“), ugodan temperament (3 čestice; primjer čestice: „Prilično sam fleksibilan/na“) i vještine rješavanja sukoba (6 čestica; primjer čestice: „Osjećam da mogu dobro izreći vlastite misli“). Zadatak sudionika je bio je označiti koliko se svaka ponuđena tvrdnja odnosi na njega u romantičnom odnosu. Odgovori sudionika procjenjivali su se na skali Likertovog tipa od 1 (gotovo nikad ili nikad) do 5 (gotovo uvijek ili uvijek), pri čemu viši rezultat ukazuje na višu razinu određene romantične kompetencije. Rezultat sudionika čini prosječna vrijednost na pojedinim skalama. Koeficijenti pouzdanosti pojedinih skala u istraživanju Fabera, Chin, Wilburn i Shafaie (2019) kretali su se od $\alpha = .75$ do $\alpha = .93$. U ovom istraživanju, skale percepcija vlastite privlačnosti i ugodan temperament, zbog malog broja čestica, postigle su nisku razinu pouzdanosti te su isključene iz daljnje analize rezultata. Također, skala izbjegavanje intimnosti isključena je iz daljnje analize jer se sadržajno podudara sa skalom izbjegavajuće privrženosti iz Inventara iskustva u bliskim vezama.

Koeficijenti pouzdanosti ostalih subskala inventara IRRC u ovom istraživanju su zadovoljavajući (vidjeti Tablicu 1).

Postupak

Istraživanje je provedeno putem online obrasca, metodom snježne grude. Obrazac je bio postavljen na internetske stranice poput Facebooka, Forum.hr itd. te se dijelio putem maila, a sudionici su odabirom poveznice mogli otvoriti i anonimno ispuniti upitnik. Unutar samog obrasca, u početku se nalazila kratka uputa o predmetu istraživanja te napomena da u istraživanju mogu sudjelovati punoljetni sudionici, između 18 i 68 godina, koji su trenutno u romantičnom odnosu. Minimalno trajanje romantičnog odnosa sudionika trebalo je biti šest mjeseci, po uzoru na teoretski okvir koji su postavili Hatfield i Rapson (1993) koji navode kako se prijelaz iz strastvenog u suosjećajni i privrženi stadij ljubavi najčešće događa u periodu između šestog i tridesetog mjeseca romantičnog odnosa. Na početku online obrasca bila je postavljena opcija (pitanje potvrdnog okvira), odnosno izjava koju su sudionici trebali potvrdno označiti kako bi mogli pristupiti ispunjavanju upitnika. Odabirom navedene opcije sudionici su izražavali svoj pristanak za sudjelovanje u istraživanju i potvrdu da su u uputi informirani da je njihovo sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno, da imaju pravo odustati u bilo kojem trenutku, da su istraživači obvezni pridržavati se Etičkog kodeksa i da su dužni zaštititi tajnost podataka. Sudionici su najprije upisivali svoje sociodemografske podatke. Potom su ispunjavali sljedeće mjerne instrumente: Inventar iskustva u bliskim vezama, Inventar ambivalentnog seksizma, Inventar ambivalentnosti prema muškarcima, Kratku skalu ideala kod romantičnog partnera i u romantičnom odnosu – prilagođena verzija, Upitnik željenih karakteristika kod partnera – prilagođena verzija i Inventar kompetencija u romantičnom odnosu. Planirano vrijeme ispunjavanja obrasca bilo je približno 20 minuta. Po završetku istraživanja sudionicima je bila navedena e-mail adresa voditelja istraživanja u slučaju da imaju pitanje ili nedoumicu.

Rezultati

Prije provjere postavljenih hipoteza, Kolmogorov-Smirnovljevim (K-S) testom provjereno je zadovoljavaju li rezultati na navedenim subskalama i upitnicima pretpostavku o normalitetu distribucije. Kao što je vidljivo iz Tablice 1, distribucije gotovo svih varijabli značajno odstupaju od normalne. No Field (2009) naglašava da se ne treba u potpunosti osloniti na K-S test zbog njegovih ograničenja (npr. više je osjetljiv u blizini centra razdiobe nego na repovima) te predlaže da ga se koristi u kombinaciji s drugim pokazateljima normalnosti distribucije, kao što su asimetričnost (*skewness*) i spljoštenost (*kurtosis*). Iako je prihvatljivi raspon indeksa asimetričnosti i spljoštenosti između -1.5 i $+1.5$ (Tabachnick i Fidell, 2001), Kline (1998) navodi da je za varijable koje značajno odstupaju od normalne distribucije opravdano primijeniti parametrijske testove ako je indeks asimetričnosti < 3 te indeks spljoštenosti < 10 . Analizom je utvrđeno da se vrijednosti indeksa asimetričnosti i spljoštenosti svih varijabli nalaze unutar ovog raspona (vidjeti Tablicu 1). Stoga je u daljnjoj obradi rezultata bilo opravdano koristiti parametrijske postupke.

Tablica 1. Deskriptivna statistika i koeficijenti pouzdanosti korištenih upitnika ($N = 380$).

Varijabla	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>TR</i>	<i>ER</i>	<i>K-S</i>	<i>IS</i>	<i>IA</i>	α
<i>Dimenzije privrženosti</i>								
Anksiozna privrženost	2.74	1.03	1-7	1.00-6.00	0.10**	-0.39	0.54	.78
Izbjegavajuća privrženost	2.13	0.99	1-7	1.00-5.78	0.12**	0.93	1.13	.83
<i>Ambivalentni seksizam</i>								
Benevolentni seksizam prema oba spola	2.14	0.95	0-5	0.00-5.00	0.06*	-0.81	-0.19	.89
Hostilni seksizam prema oba spola	2.33	0.87	0-5	0.00-4.36	0.06*	-0.45	-0.23	.88
Benevolentni seksizam prema ženama	2.27	0.99	0-5	0.00-4.60	0.06*	-0.73	-0.14	.82
Hostilni seksizam prema ženama	2.40	1.11	0-5	0.00-4.90	0.04	-0.59	-0.14	.89
Benevolentni seksizam prema muškarcima	2.01	1.08	0-5	0.05-4.29	0.07**	-0.82	0.06	.85
Hostilni seksizam prema muškarcima	2.27	1.07	0-5	0.05-4.33	0.05*	-0.77	-0.04	.88
<i>Romantični ideali</i>								
Toplina-pouzdanost	6.13	0.87	1-7	1.00-7.00	0.16**	8.72	-2.43	.86
Vitalnost-atraktivnost	5.04	1.00	1-7	1.00-7.00	0.09**	1.24	-0.92	.78
Status-resursi	4.25	1.14	1-7	1.17-7.00	0.06**	-0.37	-0.20	.81
Sličnost sebi	4.61	1.09	1-7	1.00-7.00	0.09**	0.31	-0.54	.70
<i>Romantične kompetencije</i>								
Lokus kontrole u odnosu	4.04	0.65	1-5	1.38-5.00	0.12**	1.45	-0.99	.86
Zauzimanje različitih pozicija	3.51	0.57	1-5	1.67-4.83	0.09**	0.92	-0.62	.80
Emocionalna regulacija	2.62	0.82	1-5	1.00-5.00	0.09**	-0.06	0.38	.78
Vještine rješavanja sukoba	3.63	0.68	1-5	1.00-5.00	0.08**	0.18	-0.52	.73

Napomena. *K-S* = Kolmogorov Smirnovljevi test, *TR* = Teorijski raspon rezultata, *ER* = Empirijski raspon rezultata, *IS* = Indeks spljoštenosti, *IA* = Indeks asimetričnosti; * $p < .05$, ** $p < .01$.

Prije provjere odnosa među ispitivanim varijablama, jednosmjernom analizom varijance (ANOVA) ispitano je postoje li spolne razlike u dimenzijama privrženosti, dvije forme ambivalentnog seksizma (benevolentni i hostilni) prema muškarcima i prema ženama, preferiranim romantičnim idealima partnera i razini romantičnih kompetencija. Navedena analiza korištena je kako bi se umanjila vjerojatnost pogreške Tipa I, odnosno utvrđivanje razlike koja zapravo ne postoji. Vjerojatnost navedene pogreške povećava se s brojem pojedinačnih analiza, odnosno upotrijebljenih t-testova. Kao mjera veličine učinka korištena je multivarijatna kvadrirana eta (η^2), a prema Cohenu (1988) granične vrijednosti za ovaj indikator su sljedeće: .01 = mali učinak, .06 = srednja veličina učinka te .14 = veliki učinak. Rezultati analiza prikazani su u Tablici 2.

Kao što je vidljivo u Tablici 2, analizom je utvrđeno kako su ženski sudionici, u odnosu na muške, ostvarili značajno više rezultate na sljedećim zavisnim varijablama: hostilnom seksizmu prema muškarcima, preferenciji topline-pouzdanosti partnera, preferenciji statusa-resursa partnera, preferenciji sličnost sebi kod partnera i kompetenciji zauzimanje različitih pozicija. Suprotno tome, muški sudionici su ostvarili značajno više rezultate na zavisnim varijablama: hostilni seksizam prema ženama, benevolentni seksizam prema ženama i benevolentni seksizam prema muškarcima. Za razliku od toga, muškarci i žene se nisu razlikovali u anksioznoj i izbjegavajućoj privrženosti, preferenciji atraktivnosti-vitalnosti partnera te ostale tri romantične kompetencije.

Dakle, na temelju dobivenih rezultata, prva i druga hipoteza su djelomične potvrđene. Veličine učinaka utvrđene ovom analizom kretale su se od malih do srednjih.

Tablica 2. Rezultati jednosmjerne analize varijance za ispitivane varijable, s obzirom na spol sudionika ($N = 380$).

Zavisna varijabla	ANOVA		Nezavisna varijabla			
	<i>F</i> (1,379)	η^2	Muški sudionici		Ženski sudionici	
			<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
<i>Dimenzije privrženosti partneru</i>						
Izbjegavajuća privrženost	0.57	.00	2.17	1.02	2.09	0.97
Anksiozna privrženost	3.62	.01	2.61	0.99	2.82	1.05
<i>Ambivalentni seksizam</i>						
Hostilni seksizam prema ženama	40.29**	.09	2.81	1.01	2.11	1.08
Benevolentni seksizam prema ženama	34.02**	.08	2.61	0.85	2.03	1.00
Hostilni seksizam prema muškarcima	20.43**	.05	1.97	0.99	2.47	1.08
Benevolentni seksizam prema muškarcima	55.23**	.13	2.47	0.99	1.69	1.02
<i>Romantični ideali</i>						
Toplina-pouzdanost	13.41**	.04	5.94	0.86	6.26	0.84
Vitalnost-atraktivnost	1.10	.00	5.11	1.00	4.99	0.99
Status-resursi	5.29*	.02	4.08	1.21	4.36	1.08
Sličnost sebi	8.85**	.02	4.41	1.08	4.75	1.09
<i>Romantične kompetencije</i>						
Lokus kontrole	2.32	.00	3.98	0.68	4.08	0.63
Vještine rješavanja sukoba	0.07	.00	3.64	0.66	3.62	0.69
Emocionalna regulacija	0.09	.00	2.60	0.79	2.63	0.84
Zauzimanje različitih pozicija	12.53**	.03	3.39	0.61	3.59	0.52

Napomena. η^2 = eta-kvadrat; * $p < .05$, ** $p < .01$.

Kako je utvrđeno postojanje razlike između muškaraca i žena na većem broju ispitivanih varijabli, ispitan je odnos hostile i benevolentne forme ambivalentnog seksizma, prema ženama i prema muškarcima uz kontrolu efekata spola sudionika. Dobiveni rezultati (vidjeti Tablicu 3) ukazuju da sukladno prethodnim istraživanjima, ambivalentni seksizam integrira i benevolentno i hostile seksualistička stajališta.

Tablica 3. Parcijalne korelacije uz kontroliranje spola sudionika ($N = 380$).

Kontrolna varijabla Spol sudionika		<i>Benevolentni seksizam</i>		<i>Hostilni seksizam</i>	
		Prema ženama	Prema muškarcima	Prema ženama	Prema muškarcima
<i>Benevolentni seksizam</i>	Prema ženama	-	.68**	.28**	.59**
	Prema muškarcima		-	.57**	.63**
<i>Hostilni seksizam</i>	Prema ženama			-	.35**
	Prema muškarcima				-

Napomena. $p < .05$, ** $p < .01$.

Uz kontrolu efekata spola (parcijalna korelacija), ispitan je i odnos dimenzija privrženosti, preferiranih romantičnih ideala kod partnera, razina romantičnih kompetencija i dviju formi ambivalentnog seksizma (benevolentni i hostile) u romantičnim odnosima, kao i odnos dobi i trajanja romantičnog odnosa s prethodno navedenim varijablama (vidjeti Tablicu 4).

Tablica 4. Parcijalne korelacije uz kontroliranje spola sudionika ($N = 380$).

Kontrolna varijabla Spol sudionika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Dob sudionika	-	.79**	.27**	.01	-.05	-.02	-.18**	.07	-.04	.02	-.25**	-.05	-.04	-.16**
2. Trajanje odnosa		-	.24**	.02	-.02	-.01	-.15**	-.10*	-.01	.07	-.18**	-.02	-.06	-.11*
3. Izbjegavajuća P.			-	.27**	.23**	.08	-.41**	.01	-.09	-.15*	-.57**	-.48**	-.10	-.32**
4. Anksiozna P.				-	.30**	.18**	-.07	.02	-.05	-.01	-.22**	-.26**	-.28	.03
5. Hostilni seksizam					-	.68**	-.13*	.16**	.06	.02	-.23**	-.24**	-.27**	-.25**
6. Benevolentni seksizam						-	-.06	.27**	.11*	.14**	-.09	-.15**	-.15**	-.19**
7. Toplina-pouzdanost							-	.38**	.55**	.54**	.44**	.30**	.03	.47**
8. Status-resursi								-	.61**	.61**	.01	-.01	.16**	.00
9. Vitalnost-atraktivnost									-	.55**	.22**	.16**	-.17**	.16**
10. Sličnost sebi										-	.17**	.07	-.04	.17**
11. Lokus kontrole											-	.61**	.14**	.47**
12. Rješavanje sukoba												-	.07	.38**
13. Emocionalna regulacija													-	-.05
14. Zauzimanje pozicija														-

Napomena. $P =$ Privrženost;

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Korelacijskom analizom utvrđena je značajna pozitivna povezanost obje dimenzije privrženosti partneru s hostilnim seksizmom te anksiozne dimenzije privrženosti s benevolentnim. Nadalje, značajna pozitivna povezanost obje forme seksizma s preferencijom statusa-resursa partnera, pozitivna povezanost benevolentnog seksizma i preferencije sličnosti sebi i vitalnosti-atraktivnosti partnera te negativna povezanost hostilnog seksizma i preferencije topline-pouzdanosti partnera. Utvrđeno je kako je hostilni seksizam negativno povezan sa svim romantičnim kompetencijama sudionika, dok je benevolentni negativno povezan sa svim kompetencijama osim lokusa kontrole u odnosu. Pokazalo se kako varijable dob i trajanje romantičnog odnosa nisu značajno povezane s dvjema formama seksizma. No zbog povezanosti s varijablama poput izbjegavajuće privrženosti, uključene su u regresijsku analizu.

U sljedećem koraku, hijerarhijskim regresijskim analizama ispitan je doprinos dimenzija privrženosti partneru, preferiranih romantičnih ideala kod partnera i razine romantičnih kompetencija benevolentnom i hostilnom seksizmu. Tako su u prvi korak uključene varijable spol i dob sudionika, trajanje romantičnog odnosa i dimenzije privrženosti partneru, u drugi korak preferirani romantični ideali kod partnera, a u treći korak romantične kompetencije. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza za benevolentni i hostilni seksizam prikazani su u Tablici 5.

U prvom koraku prve regresijske analize kojom je testirana mogućnost predviđanja benevolentnog seksizma, varijabla spol sudionika pokazala se značajnim prediktorom. Izračunom je utvrđeno kako su muški sudionici iskazali veću razinu benevolentnog seksizma prema oba spola (u prosjeku za 0.674 više od žena), što je u skladu s prethodnim rezultatima analize varijance. Značajnim pozitivnim prediktorom pokazala se i anksiozna dimenzija privrženosti partneru. U drugom koraku, preferencija topline-pouzdanosti partnera pokazala se značajnim negativnim prediktorom, a preferencija statusa-resursa kao značajan pozitivan prediktor benevolentnog seksizma. U trećem koraku, zauzimanje različitih pozicija pokazalo se značajnim negativnim prediktorom benevolentnog seksizma. Zasebnim je metodama ispitana mogućnost medijacije i supresije. Poštujući pravila o utvrđivanju efekta treće varijable na odnos prediktora i kriterija (Baron i Kenny, 1986) zaključeno je da preferencija sličnosti sebi kod partnera ima efekt supresora u odnosu između preferencije topline-pouzdanosti partnera i benevolentnog seksizma. Posljednjim korakom ukupno je objašnjeno 27% varijance kriterija. Dakle, rezultati prve regresijske analize pokazuju kako su muški sudionici, sudionici koji su anksiozno privrženi partneri, oni koji preferiraju status-resurse

kod partnera, koji preferiraju nižu toplinu-pouzdanost partnera te kod kojih je utvrđena niža kompetencija zauzimanja različitih pozicija, iskazivali značajnu višu razinu benevolentnog seksizma prema oba spola. S obzirom na to da je utvrđeno kako su kompetencija zauzimanja različitih pozicija i preferencija topline-pouzdanosti značajni negativni prediktori benevolentnog seksizma, dok preferencija sličnosti sebi kod partnera i ostale tri romantične kompetencije nisu značajni prediktori, treća hipoteza je djelomično potvrđena.

U prvom koraku druge hijerarhijske regresijske analize kojom je testirana mogućnost predviđanja hostilnog seksizma, anksiozna i izbjegavajuća dimenzija privrženosti partneru pokazale su se značajnim pozitivnim prediktorima. U drugom koraku, preferencija topline-pouzdanosti partnera pokazala se kao značajan negativan prediktor, a preferencija statusa-resursa kao značajan pozitivan prediktor hostilnog seksizma. U trećem koraku, emocionalna regulacija i zauzimanje različitih pozicija pokazali su se značajnim negativnim prediktorima hostilnog seksizma. U istom koraku, izbjegavajuća privrženost i preferencija topline-pouzdanosti partnera prestaju biti značajnim prediktorima. Uvidom u prethodno utvrđene koeficijente korelacije i zasebno analizom, utvrđeno je kako je zauzimanje različitih pozicija značajan medijator u odnosu između izbjegavajuće privrženosti i kriterija te da je lokus kontrole značajan medijator u odnosu između preferencije topline-pouzdanosti i kriterija. Posljednjim korakom ukupno je objašnjeno 24% varijance kriterija. Dakle, rezultati druge regresijske analize pokazuju kako su sudionici koji su anksiozno privrženi partneru, oni koji preferiraju status-resurse kod partnera te kod kojih su utvrđene niže kompetencije zauzimanja različitih pozicija i emocionalne regulacije, iskazivali značajnu višu razinu hostilnog seksizma prema oba spola. S obzirom na to da je utvrđeno kako izbjegavajuća privrženost partneru, preferencija atraktivnosti-vitalnosti partnera te ostale dvije romantične kompetencije nisu značajni prediktori hostilnog seksizma, četvrta hipoteza je djelomično potvrđena.

Ukupno uzevši, rezultati regresijskih analiza pokazuju kako su sudionici koji su anksiozno privrženi partneru, oni koji preferiraju status-resurse kod partnera te oni kod kojih je utvrđena niža kompetencija zauzimanja različitih pozicija iskazivali značajno više razine i benevolentnog i hostilnog seksizma. Nadalje, utvrđeno je kako je na temelju muškog spola sudionika i niže preferencije topline-pouzdanosti partnera moguće predvidjeti iskazivanje benevolentnog seksizma, dok je na temelju niže emocionalne regulacije moguće predvidjeti iskazivanje hostilnog seksizma. Dakle, predviđanju dviju formi seksističkih stavova doprinose određeni zajednički te određeni pojedinačni prediktori, specifični za svaku formu.

Tablica 5. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza za kriterije benevolentni i hostilni seksizam ($N = 380$).

	Prediktori	Kriteriji							
		Benevolentni seksizam				Hostilni seksizam			
		β	R	R^2	F	β	R	R^2	F
1 korak	Spol	-.36**	.39**	.15**	13.42**	-.08	.36**	.13**	11.09**
	Dob	-.04				-.13			
	Trajanje odnosa	.02				.03			
	Izbjegavajuća privrženost	.05				.19*			
	Anksiozna privrženost	.16**				.25**			
2 korak	Spol	-.36**	.49**	.22**	13.19**	-.07	.42**	.18**	9.00**
	Dob	-.05				-.13			
	Trajanje odnosa	-.03				-.00			
	Izbjegavajuća privrženost	-.02				.12*			
	Anksiozna privrženost	.16**				.25**			
	Toplina-pouzdanost	-.22**				-.20**			
	Vitalnost-atraktivnost	.00				-.07			
	Status-resursi	.30**				.21**			
	Sličnost sebi	.07				-.02			
3 korak	Spol	-.35**	.52**	.27**	10.22**	-.05	.49**	.24**	8.72**
	Dob	-.05				-.15			
	Trajanje odnosa	-.02				.01			
	Izbjegavajuća privrženost	-.04				.07			
	Anksiozna privrženost	.15**				.22**			
	Toplina-pouzdanost	-.15*				-.09			
	Vitalnost-atraktivnost	-.01				.05			
	Status-resursi	.27**				.15*			
	Sličnost sebi	.07				-.00			
	Lokus kontrole u odnosu	.07				-.02			
	Vještine rješavanja sukoba	-.05				-.05			
	Emocionalna regulacija	-.06				-.16**			
	Zauzimanje različitih pozicija	-.16**				-.19**			

Napomena. Spol: Muškarci - 0, Žene - 1; * $p < .05$. ** $p < .01$.

Rasprava

Uvidom u spoznaje prethodnih istraživanja o dvjema formama ambivalentnog seksizma (benevolentni i hostilni) moguće je pretpostaviti kako postoje određeni konstrukti relevantni za bliske odnose koji su s njima povezani, poput dimenzija privrženosti partneru, preferiranih romantičnih ideala i romantičnih kompetencija. No specifične detalje tih povezanosti bilo je potrebno dodatno istražiti. Osim toga, bilo je potrebno razmotriti određene implikacije usvajanja seksističkih ideja u bliskim odnosima muškaraca i žena. Stoga su postavljena dva istraživačka problema: (1) Ispitati postoje li spolne razlike u razinama benevolentnog i hostilnog seksizma, dimenzijama privrženosti partneru, preferiranim idealnim karakteristikama partnera te razini romantičnih kompetencija među pojedincima koji su trenutno u romantičnom odnosu; (2) Ispitati mogućnost predviđanja benevolentnog i hostilnog seksizma na temelju dimenzija privrženosti partneru, preferiranih idealnih karakteristika partnera te razine romantičnih kompetencija među pojedincima koji su trenutno u romantičnom odnosu.

U skladu s postavljenim hipotezama, utvrđeno je da su žene i muškarci iskazivali višu razinu hostilnog seksizma prema suprotnom spolu. Prema Glickeu i Fiske (1999) hostilni seksizam žena prema muškarcima temelji se na ženskom prijeziru prema višem statusu i dominaciji muškaraca te kontinuiranoj društvenoj nejednakosti žena. Isti autori navode da se hostilni seksizam muškaraca prema ženama temelji na agresivnim i prijetećim stavovima prema ženama koje predstavljaju izazov muškoj dominaciji i patrijarhalnom sustavu (Glicke i Fiske, 1996). Cikara, Eberhardt i Fiske (2011) istraživali su povezanost rezultata oslikavanja mozga (engl. "*neuroimaging*") i hostilnih seksističkih stavova muškaraca pri procjeni fotografskih prikaza žena u kojima je istaknuta njihova seksualnost, odnosno privlačnost. Utvrdili su kako pojedinci koji iskazuju hostilno seksističke stavove češće uparuju fotografije žena s glagolima u prvom licu (npr. gurnuti i vući) nasuprot glagolima u trećem licu (npr. gura i vuče) što ukazuje na percepciju žene kao objekt umjesto agenta. Također, kod muškaraca s hostilnim seksizom utvrđena je smanjena aktivacija u područjima mozga koji su uključeni u atribuciju mentalnih stanja drugima i pojačanu aktivaciju u područjima koja su uključena u manipulaciju objektima. Moguće implikacije hostilnog seksizma unutar romantičnog odnosa su otpor partnerovoj dominaciji te konformiranju tradicionalnom poretku od strane žena (Ayan i Gökkaya, 2016), kao i veća vjerojatnost iskazivanja nasilnog ponašanja i verbalne agresije prema partnerici od strane muškaraca (Hammond i Overall, 2016). Ukupno uzevši, hostilni seksistički stavovi povezani su s većim nezadovoljstvom

partnera te različitim teškoćama u intimnom odnosu (Hammond i Overall, 2016). Prema prethodnim istraživanjima, osim hostilnog, spolne razlike moguće je utvrditi i u razinama benevolentnog seksizma.

Tako je utvrđeno, u skladu s očekivanjima, da su muškarci iskazivali višu razinu benevolentnog seksizma prema vlastitom spolu. No dodatno, muškarci su iskazivali i višu razinu benevolentnog seksizma prema ženama. Navedeno ukazuje na to da je kod muških sudionika u ovom uzorku izražena ideja o tome kako muškarci i žene trebaju jedni drugi da bi bili cjeloviti. No unatoč svom prividno pozitivnom tonu, benevolentni seksizam nije pozitivan u svojoj osnovi. Njegova je potencijalna nuspojava održavanje konvencionalnog sustava i tradicionalne ideje o spolnim ulogama, unutar koje je primarna uloga žene ona supruge i majke (neovisno o njenim željama), a uloga muškarca zaštitnička i kontrolirajuća. Takva uvjerenja promoviraju spolnu nejednakost i potencijalno legitimiziraju spolnu diskriminaciju, odnosno mitove koji doprinose tradicionalnom hijerarhijskom sustavu (Silván-Ferrero i Bustillos-López, 2007). S obzirom na to da su u modernom društvu muškarci i dalje češće na poziciji moći, njihovo usvajanje benevolentnog seksizma doprinosi različitim teškoćama s kojima se žene susreću, kako unutar vlastite obitelji i bliskih odnosa, tako i na planu njihovog karijernog i profesionalnog razvoja. Moguće implikacije ovih rezultata u romantičnim odnosima su niža procjena vlastite kompetentnosti i generalno nepovoljna procjena sebe od strane žena koje su u odnosu s benevolentno seksistički orijentiranim muškarcima (Hammond i Overall, 2015). Nadalje, bilo je potrebno istražiti postoje li značajne spolne razlike i u konstruktima koji su povezani s dvjema formama ambivalentnog seksizma.

Za razliku od dviju formi ambivalentnog seksizma te suprotno postavljenim hipotezama, nisu utvrđene spolne razlike u dimenzijama privrženosti partneru. Stoga, utvrđeni rezultati nisu u skladu s prethodnim istraživanjima (npr. Fisher i Hammond, 2019). Moguće objašnjenje nudi Scharfe (2017) koja navodi kako detekcija spolnih razlika u dimenzijama privrženosti varira ovisno o ekološkim i kulturnim čimbenicima unutar istraživanja, vrstama procjene, statističkoj snazi mjernog instrumenta te karakteristikama uzorka. Osim toga, Feeney i Noller (1996) napominju kako postoji veća vjerojatnost utvrđivanja spolnih razlika izračunom specifičnih stilova privrženosti (sigurni, zaokupljeni, odbijajući i plašljivi) na temelju anksiozne i izbjegavajuće dimenzije te se u budućim istraživanjima preporučuje koristiti takav pristup. Iako ispitivanjem nisu utvrđene značajne spolne razlike na dimenzijama privrženosti partneru, značajne razlike utvrđene su s obzirom na određene romantične ideale, odnosno preferirane karakteristike partnera.

U skladu s očekivanjima, kao i istraživanjem Thomae i Houston (2016) utvrđeno je kako žene iskazuju višu preferenciju prema statusu-resursima partnera. Thomae i Houston (2016) navode kako je ženska preferencija prema muškarcima koji će moći financijski skrbiti za njih dio šireg društvenog konteksta, unutar kojeg je u ulozi financijskog skrbnika i dalje češće muški partner. Iako to nije bilo predviđeno, pokazalo se kako žene značajno više preferiraju partnere sa sličnim vrijednostima, interesima i poviješću te toplinu-pouzdanost partnera. Moguće objašnjenje nude Simpson i Gangestad (1992) koji navode kako su za žene dispozicijski faktori, poput sličnosti u vrijednostima te dobrotu i razumijevanje (sastavnice topline) relevantan temelj za dugotrajan odnos i pozitivne interpersonalne kontakte. Suprotno očekivanjima, nije utvrđena viša preferencija muškaraca ka atraktivnosti-vitalnosti partnera. Iako su određena istraživanja iz evolucijske psihologije pronašla takvu preferenciju (npr. Buss, 1989; prema Thomae i Houston, 2016) čini se da je u kontekstu razmatranja preferencija kod dugotrajnog partnera ova karakteristika od jednakog stupnja važnosti i muškarcima i ženama (Thomae i Houston, 2016).

Osim unutar dviju formi ambivalentnog seksizma te preferiranih romantičnih ideala kod partnera, spolne razlike utvrđene su i u jednoj od romantičnih kompetencija. U skladu s postavljenom hipotezom, žene su iskazivale višu razinu zauzimanja različitih pozicija. Reis i Sprecher (2009) navode kako je prednost žena u ovoj kompetenciji uzrokovana različitim kulturnim preskripcijama i očekivanjima prema spolovima. Naime, žene se, u usporedbi s muškarcima, još od dječje dobi potiče na prevladavanje vlastite „egocentrične“ perspektive te na stjecanje uvida u mentalno stanje druge osobe. Kada su u pitanju ostale romantične kompetencije, predviđena je viša razina vještine rješavanja sukoba kod muškaraca te taj dio hipoteze nije potvrđen. Moguće objašnjenje je ono Des Rayauda (2005) koji navodi kako spol nije relevantan faktor po pitanju uspješnosti u rješavanju sukoba, već ima efekt na različite stilove kojima će muškarci i žene pristupiti rješavanju problema.

Ukupno uzevši, u ovom istraživanju utvrđeno je kako su muškarci iskazivali višu razinu seksizma na tri od četiri moguće forme, dok su žene pripisivale veću važnost trima preferencijama kod partnera te ostvarile viši rezultat na jednoj romantičnoj kompetenciji. Čini se kako je spol relevantan faktor pri usvajanju seksizma te nekim njegovim korelatima, primarno preferiranim karakteristikama kod partnera. Idući problem na koji je bilo potrebno odgovoriti je postoji li mogućnost predviđanja dviju formi ambivalentnog seksizma.

U skladu s postavljenim hipotezama, utvrđeno je kako dimenzija anksiozne privrženosti značajno doprinosi predviđanju benevolentnog i hostilnog seksizma, odnosno anksiozno

privrženi pojedinci iskazivali su višu razinu seksizma unutar obje forme. Usvajanje hostilnih i benevolentnih seksističkih stavova kod anksiozno privrženih pojedinaca, povezano je s povišenim željama i strahovima zbog odnosa koji su karakteristični za takvu vrstu privrženosti (Fisher i Hammond, 2019). Naime, benevolentni seksistički stavovi temelje se na idejama o tradicionalnoj raspodjeli spolnih uloga u romantičnom odnosu. Dok muškarci imaju „vitešku“ ulogu, žene imaju „njegujuću“ te su te dvije uloge međusobno komplementarne (Glick i Fiske, 2001; prema Fisher i Hammond, 2019). Takva uvjerenja kongruentna su intimnim ciljevima anksiozno privrženih pojedinaca koji žude za bliskošću, afektom i sigurnošću od strane svog partnera (Hazan i Shaver, 1987, Shaver i sur., 2005; prema Fisher i Hammond, 2019). Upravo te attribute i ciljeve integrira benevolentni seksizam kroz romantizirana uvjerenja o cjelovitosti i ispunjenosti pojedinaca tek uz ljubav partnera/ice koji brinu o njima (Glick i Fiske, 1996). U istraživanju koje su proveli Cross i Overall (2017) utvrđeno je kako će anksiozno privržene žene izražavati višu razinu privlačnosti prema hipotetskim partnerima koji su benevolentno seksistički orijentirani jer percipiraju takve stavove kao signal odanosti u odnosu.

Nadalje, pokazalo se kako anksiozna privrženost partneru doprinosi predviđanju hostilnog seksizma. Mikulincer i Shaver (2007; prema Fisher i Hammond, 2019) pretpostavljaju da anksiozno privrženi pojedinci usvajaju hostilni seksizam u svrhu regulacije vlastitog straha od napuštanja. Slično tome, Fisher i Hammond (2019) navode kako će anksiozno privrženi pojedinci usvajati hostilni seksizam kao neizravnu, internaliziranu strategiju jer bi izravne strategije poput optuživanja i konfrontiranja partnera mogle stvoriti neželjeni sukob među partnerima (Fisher i Hammond, 2019). Osim toga, određeni autori pretpostavljaju kako anksiozna privrženost izaziva pojačanu zabrinutost zbog mogućnosti odbijanja od strane suprotnog spola što vodi usvajanju hostilnih stavova (Feeney, Noller i Callan, 1994; prema Fisher i Hammond, 2019). Istovremeno, usvajanje hostilnog seksizma u funkciji je iskaza prijete priпадnicima vlastitog spola koji bi im mogli postati suparnici u borbi za partnera (Glick i Fiske, 1996).

Ovim istraživanjem nije potvrđena hipoteza kako će viša razina izbjegavajuće privrženosti biti značajan prediktor hostilnog seksizma, odnosno da izbjegavajuće privrženi pojedinci usvajaju hostilna uvjerenja kako bi regulirali vlastiti osjećaj vulnerabilnosti (Fisher i Hammond, 2019). No dobiveni rezultati su u određenoj mjeri u skladu s istraživanjem koje su proveli Hart, Hung, Glick, i Dinero (2012). Navedeni autori utvrdili su da je pri povezanosti izbjegavajuće privrženosti i hostilnog seksizma značajna posredujuća varijabla orijentacija na

socijalnu dominaciju (mjera individualnih razlika u razinama grupne diskriminacije). Slično tome, u ovom istraživanju utvrđeno je kako je kompetencija zauzimanja različitih pozicija ili perspektiva značajan medijator u spomenutom odnosu. Dakle, iako će izbjegavajuće privrženi pojedinci biti skloniji hostilnom seksizmu, jedan dio te povezanosti moguće je objasniti sposobnošću pojedinca da se postavi u tuđu poziciju. Na temelju dobivenih rezultata moguće je konstatirati kako su razlike u privrženosti partneru (posebno anksioznoj dimenziji) značajno povezane s razinom usvojenih seksističkih stavova. No osim potreba pojedinaca unutar intimnih odnosa, bilo je potrebno ispitati i doprinos usvojenih uvjerenja o idealnim karakteristikama partnera pri predviđanju seksističkih stavova.

Tako je utvrđeno, u skladu s očekivanjima, kako osobe koje preferiraju status-resurse partnera usvajaju značajno višu razinu benevolentnog seksizma. Iako to nije pretpostavljeno, pokazalo se da isti pojedinci usvajaju i višu razinu hostilnog seksizma. Sibley i Overall (2011) navode kako usvajanje benevolentnog seksizma i preferencija prema financijskom potencijalu partnera imaju zajedničku osnovu, odnosno radi se o strategiji kojom pojedinci (primarno žene) postižu ekonomsku sigurnost i potrebnu zaštitu. Također, postoji mogućnost da je na sudionike (koji su najvećim dijelom s područja RH) pri odabiru preferiranih karakteristika kod partnera efekt imala trenutna nepovoljna politička i financijsko – gospodarska klima te neizvjesnost prema budućnosti. Pri tome, visoko vrednovanje statusa-resursa bilo je potencijalno izraženije kod seksistički orijentiranih pojedinaca zbog njihove specifične percepcije bliskih odnosa i potrebom za sigurnošću, koja je povezana s anksioznošću u odnosu. No navedeno ostaje samo na razini pretpostavki.

Suprotno očekivanjima je rezultat kako niska preferencija topline-pouzdanosti doprinosi predviđanju benevolentnog seksizma, odnosno ovi rezultati nisu u skladu s prethodnim istraživanjima (npr. Lee, Fiske, Glick i Chen, 2010). Osim toga, utvrđeno je kako je preferencija sličnosti sebi kod partnera značajan supresor u odnosu preferencije topline-pouzdanosti i benevolentnog seksizma. Čini se da kad se izuzme određeni zajednički aspekt ove dvije varijable, preostali dio konstrukta preferencije topline-pouzdanosti postaje negativan prediktor benevolentnog seksizma. Kombinirane rezultate preferencije statusa-resursa i topline-pouzdanosti moguće je povezati sa sadržajnim modelom stereotipa koje su postavili Cuddy, Fiske i Glick (2008), unutar kojeg se navodi kako pojedinci imaju tendenciju smatrati pripadnike vanjske grupe ili toplima ili kompetentnima. Dakle, u stereotipnim uvjerenjima te se dvije dimenzije često međusobno isključuju te postoji mogućnost da je došlo do tog efekta i u ovom istraživanju. Također nije potvrđena pretpostavka da će pojedinci s

benevolentnim seksističkim stavovima preferirati odnos s partnerima koji usvajaju tradicionalne spolne uloge, tj. pojedince koji su slični njima (Thomae i Houston, 2016). Mogući uzrok tome jest različita metodologija, odnosno što je korišten konstrukt sličnost sebi umjesto izravnih opisa koji bi se odnosili na tradicionalna uvjerenja i ponašanja prema suprotnom spolu.

Rezultate o mogućnosti predviđanja benevolentnog seksizma na temelju preferiranih romantičnih ideala; niža toplina-pouzdanost, viši status-resursi i izostanak značajnosti za sličnost sebi, moguće je povezati s istraživanjem Eastwicka, Eagly i Glicka (2006). Naime, spomenuti autori iznose pretpostavku o tome da će tradicionalno orijentirani pojedinci u višoj mjeri cijeniti objektivne attribute i vještine, umjesto kompatibilnosti u sferi ličnosti ili osjećaj topline i „zaljubljenosti“.

Kada je u pitanju predviđanje hostile seksizma na temelju preferiranih romantičnih ideala, jedini pretpostavljeni prediktor vitalnost-atraktivnost partnera nije se pokazao značajnim. Navedeni rezultati su suprotni prethodnim istraživanjima (npr. Lee, Fiske, Glick i Chen, 2010). Dakle, prema rezultatima ovog istraživanja takva preferencija je općenita i nije nužno povezana sa seksističkim uvjerenjima. Utvrđeno je i kako je lokus kontrole u odnosu, odnosno subjektivni doživljaj pojedinca o mogućnosti utjecaja na ishode vlastitog romantičnog odnosa, značajan medijator između niske preferencije topline-pouzdanosti i hostile seksizma. Ukupno uzevši, utvrđeno je kako je među romantičnim idealima, preferencija statusa-resursa od posebne važnosti za predviđanje obje forme seksizma, dok je odnos preferencije topline-pouzdanosti s dvjema formama seksizma pod značajnim efektom trećih varijabli. Konačno, bilo je potrebno ispitati doprinose li osobne kompetencije pojedinaca u romantičnom odnosu predviđanju seksističkih stavova.

Hamond i Overall (2017) prethodno su utvrdili kako benevolentno seksistički orijentirani muškarci iskazuju veću razinu otvorenosti i brige tijekom rješavanja sukoba s partnericom, dok je hostile seksizam povezan s iskazivanjem agresije. Na temelju navedenog, pretpostavljeno je da će viša razina romantičnih kompetencija biti pozitivan prediktor benevolentnog seksizma i negativan prediktor hostile seksizma. Od četiri uključene romantične kompetencije, jedino se niža razina zauzimanja različitih pozicija pokazala kao značajan prediktor benevolentnog seksizma, što je suprotno postavljenoj hipotezi. No navedeno je u skladu s istraživanjem Shih, Wang, Trahan Bucher i Stotzer (2009; prema Contardi, Imperatori, Penzo, Del Gatto i Farina, 2016) koji su utvrdili kako zauzimanje različitih pozicija facilitira pozitivne stavove prema pripadnicima vanjske grupe te reducira

predrasude i diskriminativna ponašanja i to posredstvom empatije. Ako primijenimo rezultate spomenutih autora na ovo istraživanje, čini se da je nemogućnost pojedinaca da se postavi u poziciju druge osobe povezano s usvajanjem tradicionalnih ideja o odnosima između muškaraca i žena. Moguća implikacija ovih rezultata je niža razina svjesnosti pojedinaca s benevolentnim seksističkim stavovima, o različitim relevantnim aspektima unutar romantičnog odnosa te niža kvaliteta istog odnosa (Peetz, Maccoshami May, 2019; prema Contardi, Imperatori, Penzo, Del Gatto i Farina, 2016).

Nadalje, utvrđeno je kako su niže razine zauzimanja različitih pozicija i emocionalne regulacije prediktivne za usvajanje hostilnog seksizma. Objašnjenje nude Contardi, Imperatori, Penzo, Del Gatto i Farina (2016) koji navode kako je niska sposobnost zauzimanja različitih pozicija povezana s poteškoćama u emocionalnoj regulaciji te s hostilnošću. Slično tome, Mohr i sur. (2007; prema Contardi, Imperatori, Penzo, Del Gatto i Farina, 2016) su utvrdili kako je niska sposobnost zauzimanja različitih pozicija pouzdan prediktor ljutnje, kako kod studenata, tako i kod osuđivanih nasilnika. Također, Day i sur. (2012; prema Contardi, Imperatori, Penzo, Del Gatto i Farina, 2016) sugeriraju kako sposobnost zauzimanja različitih pozicija može igrati presudnu ulogu u suzbijanju hostilnosti. S obzirom na prethodno navedene rezultate ovog istraživanja te istraživanje Crossa i suradnika (2018) kojim je utvrđena povezanost hostilnih seksističkih stavova i agresivnog ponašanja, moguće je pretpostaviti kako sposobnost zauzimanja različitih pozicija potencijalno moderira odnos između hostilnih stavova i izravnog iskaza agresije.

Kada je u pitanju emocionalna regulacija, u nedavnom pregledu longitudinalnih studija sugerirano je kako su deficiti u emocionalnoj regulaciji značajan rizični faktor za hostilnost i agresivno ponašanje (Roll i sur., 2012; prema Contardi, Imperatori, Penzo, Del Gatto i Farina, 2016). Slično tome, niža emocionalna regulacija se pokazala prediktorom sukcesivne agresivnosti u odnosima (Bowie, 2010; prema Contardi, Imperatori, Penzo, Del Gatto i Farina, 2016). S obzirom na prethodna istraživanja te rezultate ovog, čini se kako osobe s hostilnim seksističkim stavovima imaju u određenoj mjeri narušenu emocionalnu regulaciju te navedeno može povećati rizik za iskazivanje agresivnog ponašanja prema partneru. Ukupno uzevši, pojedinci s benevolentnim i hostilnim seksističkim stavovima iskazivat će niže razine određenih romantičnih kompetencija, a koje su relevantne za formiranje i održavanje bliskih odnosa.

Metodološki nedostaci i praktične implikacije istraživanja

Pri ispitivanju potencijalnih nedostataka ovog istraživanja, najprije je potrebno spomenuti kako omjer muškaraca i žena u uzorku nije podjednak (n muškarci = 155, n žene = 225), odnosno u skladu s očekivanim. Iako su istraživanju mogli sudjelovati pojedinci od 18 do 68 godina, najveći broj njih (72,37%) pripada dobnoj skupini od 18 do 34 godina te uzorak nije reprezentativan za čitavu populaciju. Uzrok tome jest što su se sudionici prikupljali metodom „snježne grude“ i putem interneta, odnosno obuhvaćena je pretežno mlađa populacija. Nadalje, u ovom istraživanju nije se kontroliralo jesu li sudionici članovi istog romantičnog para te je navedeno moglo imati efekt na rezultate, odnosno prethodno je utvrđeno kako će romantični parovi iskazivati određene slične stavove, specifično seksizam (Hammond, Overall i Cross, 2016). Upotrijebljeno je pet mjernih instrumenata što je moglo dovesti do umora, gubitka koncentracije i motivacije za rješavanjem. Nadalje, svi upitnici korišteni u ovom istraživanju oslanjali su se na samoprocjene, uz koje se veže mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora, osobito kad se radi o psihologijskim istraživanjima. No budući da su se ispitivali seksistički stavovi, romantične preferencije te samoprocjena vlastite privrženosti i romantičnih kompetencija, samoiskazi se mogu smatrati primjerenom metodom ispitivanja.

Unatoč tome što je utvrđen značajan doprinos nekih prediktora dvama kriterijima u istraživanju, nije moguće ništa tvrditi o tim pojavama u kontekstu uzroka i posljedica, već je moguće samo iznositi povezanosti i potencijalne implikacije. Iako su određeni autori iznijeli pretpostavke o tome da su dimenzije privrženosti antecedenti usvajanju seksističkih stavova te da zapravo služe određenoj organizaciji socijalne mreže pojedinca (Fisher i Hammond, 2019), potrebna su longitudinalna istraživanja u budućnosti kako bi se mogli donositi takvi zaključci. Jedan od nedostataka jest i upotreba dimenzija umjesto specifičnih stilova privrženosti što je potencijalno onemogućilo detekciju spolnih razlika unutar privrženosti. Također, prethodno je utvrđeno kako će u odrasloj populaciji najveći broj sudionika (69%) iskazivati sigurni stil privrženosti, a tek manji broj ostale stilove koji se temelje na anksioznoj i izbjegavajućoj dimenziji (Gleeson, Gwen i Fitzgerald, 2014). S obzirom na navedeno te veličinu uzorka u istraživanju, postoji vjerojatnost kako varijabilitet sudionika s obzirom na privrženost partneru nije bio dovoljno heterogen.

Konačno, ograničenje ovog istraživanja jest što se po uzoru na određena prethodna istraživanja (Lee, Fiske, Glick i Chen, 2010), u svrhu predviđanja koristio kompozitni rezultat benevolentnog seksizma prema muškarcima i prema ženama te hostile seksizma prema

muškarcima i prema ženama. Stoga se u budućim istraživanjima preporuča kao kriterije koristiti pojedinačne forme ambivalentnog seksizma kako bi se dodatno utvrdila mogućnost predviđanja svake zasebne forme.

Rezultati ovog istraživanja impliciraju postojanje više razine ambivalentnog seksizma kod muškaraca koji se trenutno nalaze u romantičnom odnosu, u usporedbi sa ženama. Istovremeno, utvrđeno je da žene pripisuju veću važnost određenim preferencijama kod partnera te iskazuju višu razinu zauzimanja različitih pozicija. Čini se kako je spol relevantan faktor pri usvajanju ambivalentnog seksizma te nekim njegovim korelatima. Nadalje, utvrđena je značajna povezanost dimenzija privrženosti partneru, ideja o karakteristikama idealnog partnera, određenih realnih kompetencija kojima pojedinci barataju i uvjerenja o tome kako se muškarci i žene trebaju ponašati u odnosima, ali i u društvu. Ovo istraživanje je u skladu s idejom da je jedan od mogućih razloga zašto se ljudi drže seksističkih uvjerenja taj što žele biti voljeni i zabrinuti su zbog mogućnosti odbijanja od strane romantičnog partnera. Ključna implikacija u ovom istraživanju jest da su ispunjavanje potrebe za bliskošću te odabir idealnog partnera u određenoj mjeri povezani s internalizacijom tradicionalnih uloga i seksističkih stavova. Također, da će razina romantičnih kompetencija potencijalno biti zaštitni čimbenik pri usvajanju seksističkih stavova, koji mogu imati negativan efekt na dugotrajan romantični odnos pojedinca. Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na efekt dviju formi ambivalentnog seksizma u različitim tipovima romantičnih odnosa. Osim toga, potrebna su buduća longitudinalna istraživanja za utvrđivanje koje su dimenzije antecedenti usvajanju seksizma, a koje su njegove realne posljedice. Od posebne važnosti bila bi provedba longitudinalnog istraživanja parova i utvrđivanje kako se seksistički stavovi mijenjaju tijekom razvitka odnosa.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos benevolentnog i hostilnog seksizma, dimenzija privrženosti partneru (anksioznost i izbjegavanje), preferiranih idealnih karakteristika partnera te razine romantičnih kompetencija pojedinca. Osim toga, ispitati spolne razlike u tim konstruktima. Utvrđene su spolne razlike na ispitivanim konstruktima, odnosno viša razina hostilnog seksizma, kod muških i ženskih sudionika prema suprotnom spolu. Nadalje, utvrđena je značajno viša razina benevolentnog seksizma prema oba spola, kod muških sudionika. Žene su ostvarile više rezultate na preferenciji statusa-resursa partnera, topline-pouzdanosti i sličnosti sebi kod partnera te kompetenciji zauzimanje različitih

pozicija. S obzirom na to da nisu utvrđene razlike u dimenzijama privrženosti partneru, preferenciji atraktivnosti-vitalnosti partnera te ostalim romantičnim kompetencijama, prva i druga hipoteza su djelomične potvrđene. Rezultati regresijske analize pokazuju kako su viša anksiozna privrženost partneru, viša preferencija statusa-resursa partnera i niže zauzimanje različitih pozicija značajni prediktori obje forme ambivalentnog seksizma (benevolentni i hostilni). Zatim, kako je niža preferencija topline-pouzdanosti partnera značajan prediktor benevolentnog, a niža emocionalna regulacija značajan prediktor hostilnog seksizma. S obzirom na to da se izbjegavajuća privrženost, preferencija atraktivnosti-vitalnosti partnera, preferencija sličnosti sebi kod partnera, vještine regulacije sukoba i lokus kontrole u odnosu nisu pokazali značajnim prediktorima, treća i četvrta hipoteza su djelomične potvrđene. Dakle, rezultati ovog istraživanja impliciraju značajnu povezanost između usvojenih dimenzija privrženosti, ideja o idealnom partneru, realnim romantičnim kompetencijama kojima pojedinci barataju i uvjerenja o tome kako se muškarci i žene trebaju ponašati u odnosima, ali i u društvu.

Literatura

- Akrami, N., Ekehammar, B. i Wallentin, F. (2011). Personality and social psychology factors explaining sexism. *Journal of Individual differences*, 32, 153-160.
- Ayan, S. i Gökkaya, V. (2016). The testing of Ambivalent Sexism Theory. *Cumhuriyet Medical Journal*, 38, 88-97.
- Baron, R. M. i Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Broady, E. F. i Hickam, S. J. (2009). *Sex differences in relationships: Comparing stereotypes to self-reports* (Magistarski rad, HanoverCollege, Indiana, USA). Preuzeto s: <https://psychology.hanover.edu/research/thesis07/>.
- Cikara, M., Eberhardt, J. L. i Fiske, S. T. (2011). From agents to objects: Sexist attitudes and neural responses to sexualized targets. *Journal of cognitive neuroscience*, 23, 540-551.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behaviors science* (2nd). New Jersey: Laurence Erlbaum Associates, Publishers, Hillsdale.
- Contardi, A., Imperatori, C., Penzo, I., Del Gatto, C. i Farina, B. (2016). The association among difficulties in emotion regulation, hostility, and empathy in a sample of young italian adults. *Front Psychol*, 7, 1068.
- Cross, E., Overall, N., Low, R. i McNulty, J. (2018). An interdependence account of sexism and power: men's hostile sexism, biased perceptions of low power, and relationship aggression. *Journal of Personality and Social psychology*, 117(2), 338-363.
- Cross, E. J. i Overall, N. C. (2017). Women's attraction to benevolent sexism: Needing relationship security predicts greater attraction to men who endorse benevolent sexism. *European Journal of Social Psychology*, 48(3), 336–347.
- Cuddy, A., Fiske, S. i Glick, P. (2008). Warmth and competence as universal dimensions of social perception: The stereotype content model and the BIAS map. *Advances in Experimental Social Psychology*, 40, 61–149.
- Des Rayaud, N. (2005). *Effect of gender on conflict management styles in high and low stake situation* (Magistarski rad). Dostupno na Academia (br. 4041870).
- Eastwick, P. W., Eagly, A. H. i Glick, P. (2006). Is traditional gender ideology associated with sex-typed mate preferences? A test in nine nations. *Sex Roles*, 54, 603–614.

- Faber, A. J., Chin, E., Wilburn, V. R. i Shafaie, S. M. (2019). Measuring romantic competence in young adults: The inventory of romantic relationship competence. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 13(1), 72 – 95.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE publications.
- Fisher, M. I. i Hammond, M. H. (2019). Personal ties and prejudice: A meta-analysis of romantic attachment and ambivalent sexism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(7), 1084-1098.
- Feeney, J. i Noller, P. (1996). *Sage series on close relationships. Adult attachment*. Sage Publications, Inc.
- Fletcher, G., Simpson, J., Thomas, G. i Giles, L. (1999). Ideals in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 72-89.
- Gleeson, G. i Fitzgerald, A. (2014). Exploring the association between adult attachment styles in romantic relationships, perceptions of parents from childhood and relationship satisfaction. *Health*, 6, 1643-1661.
- Glick, P. i Fiske, S. T. (1999). The ambivalence toward men inventory – Differentiating hostile and benevolent beliefs about men. *Psychology of Women Quarterly*, 23(3), 519–36.
- Glick, P. i Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491–512.
- Hammond, M. D. i Overall, N. (2017). Dynamics within intimate relationships and the causes, consequences, and functions of sexist attitudes. *Current Directions in Psychological Science*, 26(2), 120–125.
- Hammond, M. i Overall, N. (2016). Sexism in intimate contexts: How romantic relationships help explain the origins, functions, and consequences of sexist attitudes. U: C. Sibley i F. Barlow (Ur.), *The Cambridge Handbook of the Psychology of Prejudice* (str. 321-343). Cambridge: Cambridge University.
- Hammond, M., Overall, N. i Cross, E. (2016). Internalizing sexism within close relationships: Perceptions of intimate partners' benevolent sexism promote women's endorsement of benevolent sexism. *J Pers Soc Psychol*, 110(2), 214-238.
- Hammond, M. i Overall, N. (2015). Benevolent sexism and support of romantic partner's goals: Undermining women's competence while fulfilling men's intimacy needs. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 41(9), 1180-1194.

- Hart, J., Hung, J. A., Glick, P. i Dinero, R. (2012). He loves her, he loves her not: Attachment style as a personality antecedent to men's ambivalent sexism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38, 1495-1505.
- Hatfield, E. i Rapson, R. L. (1993). Love and attachment processes. U: M. Lewis i J. M. Haviland (Ur.), *Handbook of emotions* (str. 595-604). New York: Guilford Press.
- Hazan, C. i Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524.
- Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6, 73-91.
- Kirkman, M. S. i Oswald, D. L. (2019). Is it just me, or was that sexist? The role of sexism type and perpetrator race in identifying sexism. *The Journal of Social Psychology*, 160(2), 236-247.
- Kline, R. B. (1998). Software programs for structural equation modeling: Amos, EQS, and LISREL. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 16, 343-364.
- Lee, T. L., Fiske, S. T., Glick, P. i Chen, Z. (2010). Ambivalent sexism in close relationships: (hostile) power and (benevolent) romance shape relationship ideals. *Sex Roles*, 62(7-8), 583-601.
- Regan, P., Levin, L., Sprecher, S. Christopher, F. S. i Gate, R. (2000). Partner preferences: What characteristics do men and women desire in their short-term sexual and long-term romantic partners? *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 12, 1-21.
- Reis, H. T. i Sprecher, S. (2009). *Encyclopedia of human relationships*. SAGE Publications.
- Roets, A., Van Hiel, A. i Dhont, K. (2011). Is sexism a gender issue? A motivated social cognition perspective on men's and women's sexist attitudes toward own and other gender. *European Journal of Personality*, 26(3), 350-359.
- Rollero, C., Peter, G. i Tartaglia, S. (2014). Psychometric properties of short versions of the Ambivalent Sexism Inventory and Ambivalence Toward Men Inventory. *TPM*, 21(2), 149-159.
- Scharfe, Elaine. (2017). Sex differences in attachment. U: T. K. Shackelford i V.A. Weekes-Shackelford (Ur.), *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science*, (str. 1-5). Springer International Publishing.

- Silván-Ferrero, M. P. i Bustillos-López, A. (2007). Benevolent sexism toward men and women: Justification of the traditional system and conventional gender roles in Spain. *Sex Roles*, 57, 607–614.
- Sibley, C. i Overall, N. (2011). A dual process motivational model of ambivalent sexism and gender differences in romantic partner preferences. *Psychology of Women Quarterly*, 35(2), 303-317.
- Simpson, J. A. i Gangestad, S. W. (1992). Sociosexuality and romantic partner choice. *Journal of Personality*, 60, 31-51.
- Tabachnick, B. G. i Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics, 4th edition*. Boston: Allyn and Bacon.
- Thomae, M. i Houston, D. M. (2016). The impact of gender ideologies on men's and women's desire for a traditional or non-traditional partner. *Personality and Individual Differences*, 95, 152–158.